

Herinneringen van J. M. Ridderikhof Hoorn tijdens de Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

In Oud Hoorn zijn reeds meerdere malen de gedetailleerde herinneringen weergegeven van de heer Ridderikhof. In onderstaand artikel worden enkele aspecten belicht van de Hoornse samenleving tijdens de periode van de Eerste Wereldoorlog.

Een en ander wordt zo veel mogelijk weergegeven in de woorden van de heer Ridderikhof zelf, zoals hij het beleefde vanuit de kapperszaak van zijn vader.

I. Algemene situatie

Hoe gaat het in Hoorn?

Wegens de oorlog wordt de kermis geschorst. B. en W. verlenen een bedrag van f 5.000,— om zoveel mogelijk te dienen tot leniging van de nood van huisgezinnen, waar door opkomst onder de wapenen of door werkloosheid hulp dringend nodig was. En er werd een tijdelijk werklozenfonds tot stand gebracht.

Levensmiddelenwinkels werden druk bezocht, want men ging hamsteren. Ofschoon men een ieder waarschuwt dit te laten, begint er toch krapte te komen.

De smokkel en zwarte handel, die schade bracht aan de bevolking, tierden levendig. Om deze te beperken werden er overal commiezen geplaatst. Ook in Hoorn, hier stond aan het hoofd (ene) Visser, een man met een vervaarlijke snor en (verder uitgedost met) bolhoed en dikke wandelstok. Hij was zeer conciëntieus en zonder pardon en daarom de schrik van al diegenen, die de zwarte handel bedreven.

Steeds gingen de prijzen van levensmiddelen, olie, steenkool en turf de hoogte in. Op de zaadbeurs, die op zaterdag in de zalen van Het Park gehouden werd, stegen de prijzen van oliehoudende zaden, als koolzaad en blauw maanzaad tot ongekende hoogte. (In een later artikel zal nader worden ingegaan op deze bijzondere zaadbeurs. Red.)

Het clandestien slachten van vee nam grote vormen aan. In deze tijd was Hoorn een grote exportlagerij rijk geworden. Deze was gevestigd in de voormalige sigarenkistjesfabriek aan het Keern, hoek Pelmolenpad. Er werd een hal bijgebouwd. 't Geheel stond onder directie van de Heer A. Peuschens. Na de oorlog is deze zaak verlopen en in 1923 verbrand. Nu staan er huizen op deze plaats. Het enige overgeblevene van de exportlagerij is de nieuw gebouwde hal, nu magazijn van de olie- en benzinehandel van de Hobi.

De moeilijkheden in de stad werden groter. Een gaarkeuken werd door de gemeente ingesteld, want vermindering van gas en andere brandstoffen maakten de voedselvoorziening penibel.

Hoewel er ook aanmerkingen op waren bracht de gaarkeuken uitkomst voor velen.

Verder valt te noemen de hooikist, de brikettenpers, de carbidlamp en surrogaat voor koffie en thee. Er kwamen schoenen met houten zolen en er werden veel klompen gedragen. En of dit nog niet voldoende was, brak er in de nacht van 13 op 14 januari 1916 een stormvloed los die verschillende zuiderzeedijken deed bezwijken. In Noord-Holland stonden grote delen blank en werden Purmerend, Zaandam, de Wieringerwaard en Anna Paulowna bedreigd.

In Hoorn heeft het ook gespannen. Het Houten Hoofd stond onder water en dit liep door de Hoofdtoren heen de stad in. Met behulp van vele zandzakken op en tegen de muren van het Hoofd en op de dijk van Achter op Zand is Hoorn toen wel voor water gespaard. De toestand was 's morgens half zes op 14 januari echter zo kritiek dat men dacht aan het waarschuwen van de bevolking voor een overstroming. Gelukkig ging het water toen iets zakken.

Er waren in Hoorn twee Duitse inkopers voor kaas, vee, granen enz. Ze woonden in hotel De Doelen. Het waren de heren Bauer, oorlogsinvalide, en de heer Tielsche. Deze lieden werden in de stad met veel argwaan aanschouwd. Natuurlijk werd alles aangedikt en sprak men over onvoorstelbare massa's levensmiddelen, die de moffen over de grens wisten te doen verdwijnen. Ieder had zijn oordeel over de oorlog; men vereenzelvigde zich ermee.

Zo was er een gewone vrouw, die deed voorkomen of George V, de koning van Engeland, haar meest intieme vriend was. Ze vertelde dan: dit of dat kan niet gebeuren, George wil dit vast niet hebben, of: George zal ze wel even mores leren.

Veeboeren gingen hun landerijen scheuren om ze te veranderen in bouwgrond (1917). Ook de gemeente Hoorn laat zijn land aan de Draafsingel, nu Eikstraat, scheuren om er aardappelen op te verbouwen. Achter Rijkstuinbouw-winterschool werden volkstuintjes ingericht en uitgegeven aan de meest in aanmerking komende ingezetenen, tegen betaling van f 5,— per jaar per tuintje. Spoedig raakten we aan het oorlogsbrood. Dit was niet smakelijk omdat er mais en ook aardappelmeel in verbakken werd. Rijen deed het bijna niet en het brood had vaak een kleffe deegachtige kern.

Het vlees werd schaars en werd vervangen door de eenheidsworst, die vrijwel zonder vet bereid was. Het praatje ging rond dat er rattenstaarten in verwerkt waren! De kleiachtige zeep die in de handel kwam, was evenmin van goede kwaliteit. Er was nauwelijks mee te wassen.

Ook raakte men gewend aan in de rij staan. Wanneer de omroeper bekend maakte dat er een bescheiden voorraad levensmiddelen verkrijgbaar was, gaf dit aanleiding om de bedoelde winkels te bestormen. Bedenk dat zelfs vis op de bon was!

Ook in Hoorn braken rellen en stakingen uit. Men ging de straat op met spandoeken en leuzen als „Honger“, „Duurte“ enz. Minister Posthuma kreeg natuurlijk weer de schuld van de situatie. Enige honderden vrouwen, ook gewapend met spandoeken en deksels en ander lawaaigevende attributen, trokken door de stad om vervolgens te demonstreren voor het stadhuis waar ze